

Sygn. akt V CSK 575/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa I. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w W.
o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 17 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka I. W. wytoczyła przeciwko pozwanemu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w W. powództwo o uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości, wynikającego z księgi wieczystej nr (...), z rzeczywistym stanem prawnym,

domagając się ostatecznie wpisania w dziale II tej księgi w miejsce przysługującego jej bezudziałowego prawa własności całej nieruchomości - prawa własności dwóch udziałów po $\frac{1}{2}$, a w dziale IV zamieszczenia wpisu, że hipoteki przymusowe zwykle ustanowione na rzecz pozwanego na kwotę 51 679 zł, 1 976,38 zł, 10 818,20 zł, 7 038,68 zł, 22 886,10 zł oraz 878,90 zł, jako zabezpieczenie zaległości podatkowych, zaległości z tytułu składek oraz innych zobowiązań męża powódki – A. W., stwierdzonych tytułami wykonawczymi, obciążają udział w wysokości $\frac{1}{2}$ prawa własności nieruchomości zapisanej w tej księdze.

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 11 marca 2015 r. uwzględnił powództwo w części i dokonał uzgodnienia stanu prawnego ujawnionego we wskazanej księdze wieczystej przez wpisanie w jej dziale IV, że hipoteki przymusowe zwykle, ustanowione na rzecz pozwanego w kwocie 10 818,20 zł, jako należność objęta tytułem wykonawczym, w kwocie 7 038,68 zł - jako zabezpieczenie zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz koszty upomnienia, w kwocie 2 886,10 zł - jako zabezpieczenie należności podatkowej z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz koszty upomnienia i w kwocie 878,90 zł - jako zabezpieczenie wierzytelności z tytułu zaległych składek, obciążają udział $\frac{1}{2}$ prawa własności nieruchomości objętej tą księgą wieczystą. Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach procesu.

Z ustaleń Sądu wynikało, że powódka oraz jej mąż A. W. nabyli nieruchomość objętą księgą wieczystą nr (...) w 1981 r. do wspólności majątkowej małżeńskiej. Sąd Rejonowy w O. postanowieniem z dnia 4 listopada 2004 r. zniósł wspólność ustawową między małżonkami z datą wsteczną - od dnia 1 stycznia 1995 r. Następnie, postanowieniem z dnia 6 maja 2009 r., dokonał podziału majątku wspólnego przyznając powódce prawo własności całej nieruchomości.

Począwszy od 2000 r. nieruchomość była sukcesywnie obciążana hipotekami ustawowymi w celu zabezpieczenia zobowiązań męża powódki wobec pozwanego z różnych tytułów. W dniu 26 września 2000 r. pozwany wydał decyzję o określeniu wysokości należności A. W. z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne jego i pracowników. Z dniem wydania decyzji powstała hipoteka

ustawowa na nieruchomości powódki i jej męża, którą sąd wieczystoksięgowy postanowieniem z dnia 30 listopada 2000 r. wpisał do księgi wieczystej w kwocie 51 679 zł, jako zabezpieczenie wierzytelności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu indywidualnego ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą za okres X-XII.1998 r.

Na podstawie następnej decyzji pozwanego z dnia 20 marca 2001 r. postanowieniem z dnia 4 czerwca 2001 r. wpisana została hipoteka ustawowa w kwocie 1976,38 zł celem zabezpieczenia wierzytelności z tytułu zaległych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od IX.2000 r. do XII.2001 r.

Z kolei na podstawie wniosku z dnia 17 grudnia 2004 r., decyzji z dnia 1 października 2004 r. o określeniu wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od IV.2003 r. do VIII.2004 r. oraz administracyjnych tytułów wykonawczych wystawionych przeciwko mężowi powódki sąd wieczystoksięgowy dokonał wpisu hipoteki w kwocie 10 818,20 zł postanowieniem z dnia 28 stycznia 2005 r. Powódka zaskarżyła obciążenie hipoteką całej nieruchomości, powołując się na zniesienie wspólności majątkowej od początku 1995 r. Jej skarga została odrzucona.

O wpis kolejnej hipoteki pozwany wystąpił wnioskiem z dnia 27 grudnia 2006 r. Domagał się obciążenia tą hipoteką udziału $\frac{1}{2}$ należącego do męża powódki celem zabezpieczenia wierzytelności w kwocie 7 029,80 zł z odsetkami i kosztami upomnienia, obejmującej składki na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od września 2004 r. do marca 2005 r. na podstawie decyzji wymiarowej, administracyjnych tytułów wykonawczych. Wniósł także o ujawnienie w dziale II faktu zniesienia wspólności małżeńskiej przez wpisanie prawa własności nieruchomości na rzecz małżonków W. po $\frac{1}{2}$. Sąd wieczystoksięgowy wpisał w dniu 18 stycznia 2007 r. własność w częściach ułamkowych oraz hipotekę przymusowa w kwocie 7 038,68 zł, którą obciążone zostały udziały obojga współwłaścicieli.

Następny wniosek pozwanego datowany był na 8 maja 2008 r. i dotyczył wpisania hipoteki przymusowej na udziale A. W. w celu zabezpieczenia wierzytelności o zapłatę składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od VII.2006 r. do XI 2006 r., IV.2007 r. oraz od czerwca 2007 r. do stycznia 2008 r., w oparciu o decyzję wymiarową oraz administracyjne tytuły wykonawcze. Sąd wieczystoksięgowy w dniu 12 czerwca 2008 r. wpisał hipotekę przymusową zwykłą w kwocie 2 886,10 zł na udziałach obojga małżonków.

Ostatnia z hipotek objętych pozwem została wpisana w dniu 24 listopada 2008 r. na rzecz pozwanego, również na udziałach obojga współwłaścicieli i zabezpieczała wierzytelność w kwocie 878,90 zł z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od września 2004 r. do marca 2005 r. Wnioskodawca wnosił o obciążenie hipoteką jedynie udziału zobowiązanego A. W.

W dniu 17 marca 2010 r. w dziale II księgi wieczystej jako wyłączna właścicielka nieruchomości została wpisana powódka na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w O. z dnia 6 maja 2009 r. o podziale majątku wspólnego.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że nie ma podstaw żądanie uzgodnienia stanu prawnego ujętego w księdze wieczystej przez wpisanie w jej dziale II na rzecz powódki prawa własności dwóch udziałów po $\frac{1}{2}$ każdy, skoro od czasu dokonania podziału majątku wspólnego jest ona jedyną właścicielką nieruchomości.

Natomiast co do zakresu obciążenia nieruchomości hipotekami ustawowymi i przymusowymi na rzecz pozwanego Sąd Rejonowy poddał ocenie treść zmieniających się przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm. - dalej „u.s.u.s.”), a przede wszystkim ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (dalej powoływanej jako o.p.; a konkretnie zmian stanu prawnego spowodowanego wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 12 września 2002 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 169, poz. 1387). Wskazał, że art. 31 u.s.u.s. nakazuje stosowanie do należności z tytułu składek m. in. art. 26 i art. 29 o.p. Zgodnie z art. 26 o.p. podatnik odpowiada całym swoim

majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki, natomiast art. 29 o.p. najpierw (od 1 stycznia 1998 r. do 1 stycznia 2003 r.) stanowił, że w wypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność podatnika obejmuje cały majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka, zaś skutki ograniczenia, zniesienia lub wyłączenia ustawowej wspólności majątkowej nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych powstałych m.in. przed dniem uprawomocnienia się orzeczenia sądu o zniesieniu wspólności majątkowej. W dniu 1 stycznia 2003 r., w wyniku nowelizacji treść art. 29 o.p. zmieniła się w ten sposób, że skutki prawne ograniczenia, zniesienia, wyłączenia lub ustanienia wspólności majątkowej nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych powstałych przed dniem m. in. zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sadu. Sąd Rejonowy wyłożył znaczenie art. 29 o.p. przed i po zmianie w ten sposób, że od 2003 r. skutki zniesienia wspólności majątkowej należało odnieść do faktycznej daty jej zniesienia orzeczeniem sądu, podczas gdy wcześniej skutki te powstawały dopiero z dniem uprawomocnienia się orzeczenia znoszącego wspólność i nie wywoływały skutku wstecznego, nawet jeśli zniesienie następowało z oznaczeniem określonej daty w przeszłości. Artykuł 29 § 2 pkt 2 o.p. Sąd Rejonowy uznał za przepis szczególny w stosunku do art. 52 k.r.o., obowiązującego przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadzoną w 2005 r. ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 162, poz. 1691), dopuszczającego zniesienie przez sąd wspólności majątkowej z dniem oznaczonym w wyroku i w konsekwencji przyjął, że wsteczny skutek zniesienia wspólności ustawowej między małżonkami W. wyrokiem z dnia 4 listopada 2004 r. nie wywołał skutków w odniesieniu do zobowiązań z tytułu składek powstałych przed 1 stycznia 2003 r. Z tej przyczyny odmówił uwzględnienia powództwa w odniesieniu do hipoteki ustawowej w kwocie 51 679 zł, zabezpieczającej zobowiązania składkowe za okres X-XII.1998 r. i hipoteki ustawowej w kwocie 1 976,38 zł, zabezpieczającej zobowiązania składkowe za okres od IX.2000 r. do XII.2001 r. Sąd Rejonowy stanął też na stanowisku, że skutki zmiany art. 29 § 2 pkt 2 o.p. powstałe od 1 stycznia 2003 r. dotyczą obciążenia nieruchomości hipotekami ustawowymi oraz przymusowymi

zabezpieczającymi wszystkie inne zobowiązania męża powódki z tytułu składek należnych pozwanemu po tym dniu. Z tego powodu uznał za uzasadnione żądanie pozwu odnoszące się do hipoteki w kwocie 10 818,20 zł, zabezpieczającej zobowiązania powstałe w okresie od kwietnia 2003 r. do sierpnia 2004 r. Powództwo uznał za uzasadnione także co do hipotek na kwoty 7 038,68 zł, 2 886,10 zł i 878,90 zł, ponieważ w tych wypadkach wpis obciążenia hipotecznego wykraczał poza żądanie zgłoszone we wniosku przez wierzyciela (pozwanego), domagającego się wpisu hipoteki jedynie na udziale dłużnika A. W.. Zwrócił przy tym uwagę, że powództwo w części dotyczącej hipoteki na kwotę 22 886,10 zł było wynikiem omyłki, chodziło bowiem o figurującą w księdze wieczystej hipotekę na sumę 2 886,10 zł.

W apelacji od wyroku Sądu Rejonowego powódka zaskarżyła oddalenie jej powództwa odnoszącego się do hipotek na kwoty 51 679 zł i 1 976,38 zł oraz orzeczenie o kosztach procesu. Zarzuciła błędne niezastosowanie art. 31 u.s.u.s. w zw. z art. 29 § 2 pkt 2 o.p. (w brzmieniu znowelizowanym) do hipotek ustawowych w kwocie 51 679 zł i 1 976,38 zł, mimo że ustawowa wspólność majątkową między małżonkami W. zniesiona została już po wejściu w życie znowelizowanego przepisu. Zwróciła uwagę, że celem jego wprowadzenia było dostosowanie zasad obowiązujących w ordynacji podatkowej do unormowań przewidzianych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, oraz że w przepisach przejściowych nie zamieszczono postanowień o obowiązku stosowania wcześniej obowiązującego przepisu do hipotek powstałych przed 1 stycznia 2003 r.

Sąd Okręgowy w O. oddalił apelację, dzielając ustalenia faktyczne i wnioski prawne Sądu Rejonowego. Stał na stanowisku, że należało zastosować ogólną zasadę odnoszącą się do kwestii międzyczasowych, za którą uznał wyrażoną w art. 3 k.c. zasadę niedziałania prawa wstecz. Skutki zdarzeń prawnych powstałych pod rządem dawnego prawa należało więc oceniać według przepisów dotychczasowych, chyba że z treści ustawy nowej lub jej celu można odczytać wyjątek. Zaznaczył, że stosowanie retroaktywne ustawy wynikać musi z wyraźnej wypowiedzi zawartej w ustawie, nie wystarczy wyprowadzenie wniosku o jej działaniu wstecz w drodze wykładni. Sąd zwrócił uwagę, że nowelizacja art. 29 o.p. nie została objęta postanowieniami intertemporalnymi, wskazującymi na jej

wsteczne oddziaływanie. W jego ocenie zdarzeniem, które decydowało o wyborze właściwego stanu prawnego, było powstanie zobowiązań podatkowych i składkowych A. W.. Jeżeli zdarzenie to nastąpiło przed nowelizacją art. 29 o.p. - zdaniem Sądu należy do niego stosować przepisy obowiązujące w owym czasie, a nie normy wprowadzone do systemu prawnego później. Ten sam wniosek Sąd Okręgowy wywiódł z postanowień art. 115 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 707 - dalej „u.k.w.h.”), według którego skutki wpisów dokonanych przed wejściem tej ustawy w życie, a według niej niedopuszczalnych, oceniać należy w oparciu przepisów dotychczasowych. Sąd Okręgowy zwrócił też uwagę, że przedmiotem unormowania zawartego w art. 29 § 2 pkt 2 o.p. są wyłącznie stosunki majątkowe małżeńskie i zasady odpowiedzialności małżonka dłużnika majątkiem wspólnym za zobowiązania podatkowe; przepis ten nie odnosi się natomiast do skutków zabezpieczenia hipoteką wierzytelności podatkowych osób pozostających w związku małżeńskim, ponieważ są to stosunki prawnorzeczowe. Wykładnię forsowaną przez powódkę Sąd odwoławczy uznał za sprzeczną z treścią art. 115 u.k.w.h., odnoszącego się do skutków wpisu hipotek.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, który zaskarżyła w całości. Podstawa skargi uczyniła naruszenie prawa materialnego, które upatrywała w błędnej wykładni art. 29 § 2 pkt 2 w zw. z § 1 i w zw. z art. 35 § 1 o.p. i w zw. z art. 26 ust. 2-3a i 4 oraz art. 31 u.s.u.s., a wszystkie te przepisy w zw. z art. 1 pkt 21 i art. 17-21 ustawy nowelizującej z ordynacją podatkową z dnia 12 września 2002 r., prowadzącej do przyjęcia, że orzeczenie znoszące wspólność majątkową z mocą wsteczną, które uprawomocniło się po dniu 1 stycznia 2003 r., nie wywiera skutków prawnych w odniesieniu do hipotek przymusowych i ustawowych wpisanych przed dniem 1 stycznia 2003 r. Zdaniem skarżącej jednocześnie art. 29 § 2 pkt 2 o.p. został naruszony został także przez jego błędne zastosowanie w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją oraz wadliwe niezastosowanie jego postanowień znówelizowanych. Skarżąca zarzuciła ponadto błędną wykładnię art. 29 § 2 pkt 2 o.p. w zw. z art. 35 § 1 o.p. i w zw. z art. 26 ust. 2-3a i 4 oraz art. 31 u.s.u.s. polegającą na przyjęciu, że nie dotyczy on stosunków prawnorzeczowych i ich skutków, nieprawidłową wykładnię art. 3 k.c. w zw. z art. 29

§ 1 i 2 pkt 2 o.p. w zw. z art. 31 u.s.u.s. przez przyjęcie, że zasada wyrażona w art. 3 k.c. odnosi się do zasad odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania podatkowe, co odczytać należy jako uznanie, że przepisy dotyczące składek na ubezpieczenie społeczne mają charakter cywilnoprawny. Ostatni zarzut dotyczy błędnej wykładni art. 115 u.k.w.h. w zw. z art. art. 29 § 2 pkt 2 o.p. i w konsekwencji ich nieprawidłowego zastosowania do oceny wersji art. 29 § 2 pkt 2 o.p., która znajduje zastosowanie w rozpatrywanej sprawie.

We wnioskach skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania; ewentualnie wydania wyroku reformatoryjnego przez uwzględnienie powództwa także w odniesieniu do wskazanych w skardze kasacyjnej hipotek. Oraz o rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedynym problemem wymagającym rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie jest ocena skutków orzeczenia przez Sąd Rejonowy w O. postanowieniem z dnia 4 listopada 2004 r. o zniesieniu wspólności ustawowej między małżonkami W. z data wsteczną - od dnia 1 stycznia 1995 r. - na zakres odpowiedzialności prawnorzeczowej z nieruchomości wchodzącej do ich majątku wspólnego za zadłużenie z tytułu zobowiązań składkowych, jakie ciążyły na mężu powódki względem pozwanego. Stan faktyczny sprawy nie budził wątpliwości. Zadłużenie składkowe męża powódki, którego zabezpieczenie stanowią dwie hipoteki ustawowe objęte skargą kasacyjną, powstało w czasie, kiedy zakres odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania z tego tytułu regulowały - na podstawie art. 31 i art. 32 u.s.u.s. - art. 26 i art. 29 § 2 ust. 2 o.p. w pierwotnym brzmieniu, a więc w czasie, kiedy zniesienie wspólności majątkowej wywierało wpływ zakres przedmiotowy odpowiedzialności dopiero w odniesieniu do zobowiązań powstałych od dnia uprawomocnienia się orzeczenia znoszącego wspólność majątkową. Zmiana w treści art. 29 § 2 pkt 2 o.p. nastąpiła z dniem 1 stycznia 2003 r. - jej celem, wynikającym z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej, było dostosowanie tego przepisu do reguł obowiązujących w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, to znaczy wprowadzenie zasady, że skutki

prawne zniesienia wspólności majątkowej nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych powstałych przed dniem zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu, a ujmując to prościej - że odnoszą się jedynie do zobowiązań powstałych po dniu, z którym nastąpiło zniesienie wspólności. Nie budzi wątpliwości, że art. 52 § 2 k.r.o. umożliwiał zniesienie wspólności majątkowej także z datą wsteczną. Wykładnia skutków zmiany przepisu wymaga - jak słusznie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy - oceny przedmiotu zawartej w nim normy, której treść rozważyć należy w szerszym kontekście wynikającym z powołanych przepisów. Zgodnie z art. 29 § 1 o.p. osoby pozostające w związku małżeńskim ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe majątkiem odrębnym oraz majątkiem wspólnym podatnika i jego małżonka; zgodnie zaś ze znowelizowanym art. 29 § 2 o.p. skutki prawne ograniczenia, zniesienia lub wyłączenia wspólności majątkowej (czyli zdarzenia likwidującego majątek wspólny jako szczególny przedmiot wspólności majątkowej) nie odnoszą się do zobowiązań powstałych przed dniem zawarcia umowy o ograniczeniu lub wyłączeniu tej wspólności, zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu, jej ustania w przypadku ubezwłasnowolnienia małżonka oraz uprawomocnienia się orzeczenia sądu o separacji. Spośród tych przyczyn ustania wspólności majątkowej tylko zniesienie tej wspólności orzeczeniem sądu umożliwia dokonanie zmiany stanu prawnego z mocą wsteczną, przez wskazanie daty w przeszłości, od której wspólność przestaje obowiązywać. Orzeczenie sądowe w takim wypadku ingeruje w stan prawny już wcześniej powstały, zmieniając jeden z jego elementów w sposób, który co do zasady może wpływać na powstanie, zmianę lub ustanie innych, dokonanych w czasie minionym czynności i mających miejsce wówczas faktów prawnych. Przedmiotem, o którym stanowi art. 29 o.p. jest więc nie tylko zakres odpowiedzialności majątkowej podatnika pozostającego w związku małżeńskim, odpowiednio stosowany do zobowiązanego z tytułu różnego rodzaju składek wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 31 i 32 u.s.u.s.) oraz granica czasowa, od której przyjąć należy wpływ dopuszczalnych w świetle prawa zmian stosunków majątkowych małżeńskich na zakres majątkowej odpowiedzialności za zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ale także skutki wydania przez sąd orzeczenia o zniesieniu wspólności majątkowej

z mocą wsteczną. Przed nowelizacją z 12 września 2002 r. - zdarzenie to wywoływało zmianę zakresu odpowiedzialności od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu, natomiast po znowelizowaniu - od dnia zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu. Ponieważ w każdym wypadku skutek czy to *ex nunc* czy *ex tunc* mogło wywołać jedynie prawomocne orzeczenie sądowe - jego uprawomocnienie zarówno przed jak i po nowelizacji było zdarzeniem sprawczym, które powodowało skutki wskazane w art. 29 § 2 ust. 2 o.p. Orzeczenie uprawomocnione przed dniem 1 stycznia 2003 r. pociągało za sobą zmiany wówczas przewidziane w tym przepisie (o węższym zakresie niż przewidziane w art. 52 k.r.o.), natomiast orzeczenie, które uprawomocniło się później - skutki tożsame z przewidzianymi w art. 53 k.r.o. Wobec niezamieszczenia w ustawie nowelizującej art. 29 § 2 pkt 2 o.p. przepisów przejściowych wyjaśniających sposób jego włączenia do systemu prawnego, przyjąć należy, że orzeczenia sądowe, znoszące wspólność majątkową między zobowiązanym do zapłaty składek a jego małżonkiem, które uprawomocniły się po wejściu tego przepisu w życie, wywierają skutek w pełnym zakresie z niego wynikającym i powodują, że - jeżeli zniesienie wspólności nastąpiło z datą wsteczną - to od tej daty powstaje zmieniony stan prawny rzutujący na przedmiot odpowiedzialności za zobowiązania składkowe jednego z małżonków; odpowiedzialność całym majątkiem wspólnym małżonków zastępuje odpowiedzialność zobowiązanego z jego majątku odrębnego i ułamkowego udziału w dotychczasowym majątku wspólnym. Wykładnia przyjęta przez Sądy obu instancji wprowadziłaby do treści art. 29 § 2 ust. 2 o.p. po nowelizacji dodatkowe postanowienia, którego przepis ten nie zawiera, i którego nie ustanowiły również przepisy intertemporalne ustawy nowelizującej - polegające na wyznaczeniu granicy czasowej, poza którą nie może sięgać wstecz skutek zniesienia przez sąd wspólności majątkowej (od dnia 20 stycznia 2005 r. - ustanowienia rozdzielności majątkowej). Konsekwencją orzeczenia o zniesieniu wspólności jest usunięcie przedmiotu (majątku wspólnego) który stanowić mógł przedmiot zabezpieczenia hipotecznego, co niewątpliwie rzutuje na zakres prawa rzeczowego jakie powstało lub mogło zostać ustanowione. Podnoszone przez Sąd Okręgowy argumenty wywodzone z art. 3 k.c. oraz z art. 115 u.k.w.h. nie są uzasadnione. Rację ma skarżąca, że art. 3 k.c. odnosi się do

prawa prywatnego, a art. 115 u.k.w.h. do skutków wejścia w życie ustawy, w której jest zawarty, nie zmienia to jednak oceny, że ogólny zakaz retroaktywności prawa obowiązuje nie tylko w stosunkach cywilnoprawnych, lecz ma charakter zasady konstytucyjnej wywodzonej z generalnej normy art. 2 Konstytucji RP. Jednak wskazana zasada nie podważa przedstawionej interpretacji, ponieważ nie zachodzi w tym wypadku retroaktywne działanie art. 29 § 2 ust. 2 o.p. Retroaktywny skutek wywołuje jedynie wydane przez sąd orzeczenie znoszące wspólność majątkową, co jest zgodne z art. 52 § 2 k.r.o. i co nakazuje uwzględnić art. 29 § 2 ust. 2 o.p.

Z przytoczonych względów, ponieważ rozstrzygnięcie zapadło w wyniku zastosowania nieprawidłowej wykładni wskazanych przez skarżącą przepisów ordynacji podatkowej w powiązaniu z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w O. (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.), z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

jw

r.g.